

БІБЛІОГРАФІЧНА ПРОДУКЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАДОВОЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕКИ

Хівренко Вікторія Вікторівна

Завідувач інформаційно-довідкового відділу бібліотеки Національного фармацевтичного університету, м.Харків

У сучасній бібліографії базова категорія "бібліографічна продукція" трактується вкрай обмежено - як документально зафіксована бібліографічна інформація, тобто як інформація про документи.

Щоправда, якщо буквально слідувати визначенням ГОСТу 7.0.99. «Інформаційно-бібліотечна діяльність, бібліографія», де бібліографічна продукція трактується як «Інформаційна продукція, яка містить бібліографічну інформацію», то можна говорити про достатньо обгрунтоване розуміння цього терміна. Тільки слід уточнити все-таки, що бібліографічна інформація це: Інформація про документи, яка необхідна для їх ідентифікації та використання. В результаті, ми можемо стверджувати, що бібліографічна продукція - це документально зафіксована бібліографічна інформація, яка є одночасно і результатом процесів її підготовки, і засобом обслуговування споживачів (читачів), відтворена у всьому різноманітті можливих знакових систем та матеріальних носіїв (конструкцій).

Саме слово "продукція" (від лат. *Producere* - виробляти) означає всю сукупність продуктів, створених у результаті відповідної діяльності. У випадку бібліографії таким продуктом є бібліографічна інформація. Бібліографічна продукція покликана пропагувати знання та інші досягнення бібліографії, виховувати бібліографічну культуру серед споживачів інформації.

До бібліографічної продукції належать різноманітні бібліографічні посібники, які розрізняються формою подання (традиційні та електронні), методичними особливостями і структурою, цільовим призначенням, змістом та іншими якостями, які притаманні документам і матеріалам, які відображаються.

Виділяють три основні види бібліографічних посібників: бібліографічний покажчик, бібліографічний список і бібліографічний огляд, хоча відомі й інші типи посібників, які можна розглядати вже як варіанти названих.

Бібліографічні посібники поділяються на види відповідно наступним ознакам: змістом творів, відображених у них, часом видання, повнотою охоплення, способами характеристики та ін. Але найголовніша ознака - це цільове і читацьке призначення посібника.

Кожний бібліографічний посібник - це впорядкована сукупність бібліографічних записів, об'єднаних за певним принципом. «Упорядкованість» досягається завдяки застосуванню відповідного виду бібліографічного угруповання, в зв'язку з чим створюються різноманітні бібліографічні посібники: алфавітні, хронологічні, систематичні та інші.

Бібліографічний запис виступає в якості елемента бібліографічного посібника - головного способу існування і основного засобу поширення і використання документально фіксованої бібліографічної інформації. По суті, будь-яка бібліографічна інформація, зафіксована в деякій закінченій документальній формі, є бібліографічним посібником.

Бібліографічні видання лише зовні схожі на інші, але варто їх тільки взяти в руки, розкрити і подивитися, відразу ж стане ясно, що основний їх зміст складають бібліографічні записи.

Бібліографічні видання можуть бути неперіодичними, разовими виданнями (у вигляді книг і брошур, листівок та буклетів, однотомних і багатотомних видань, серій) і періодичними (у вигляді щотижневих, щомісячних, щоквартальних, піврічних і т.п. видань: газет, журналів, періодичних збірників бібліографічного змісту).

У ряді випадків бібліографічні видання об'єднуються в серії, які повинні належати певним групам читачів, мають відповідне цільове призначення, єдині принципи художнього оформлення.

На завершення характеристики традиційних бібліографічних посібників важливо мати загальне уявлення про їх систему. Система бібліографічних посібників - це цілісна сукупність бібліографічних посібників, об'єднаних будь-якою істотною соціально-значущою ознакою (зміст, цільове і читачке призначення, територія, вид видань, які проходять бібліографію та ін.)

Традиційна бібліографічна продукція - важлива складова частина довідкового апарату і використовується в довідково-інформаційній роботі під час виконання тематичних, рекомендаційних, уточнюючих довідок та ін. Бібліографічні покажчики розраховані на різноманітне коло читачів: від професора, викладача, аспіранта до студента-першокурсника.

Тому відомості про видані покажчики та довідковий фонд інформаційно-бібліографічного відділу в цілому, студенти першокурсники отримують на інформаційних лекціях на початку кожного навчального року. Це дає їм можливість використовувати тематичний матеріал, зібраний в покажчиках, для написання рефератів, курсових та дипломних робіт.

Бібліографи бібліотеки НФаУ мають великий досвід у створенні бібліографічних покажчиків. Щоб найбільш повно показати вклад вчених університету у фармацевтичну науку, ювілейним датам НФаУ були присвячені випуски бібліографічних покажчиків.

До 50-річчя з дня заснування ХДФІ в 1971р. було випущено перший бібліографічний покажчик «Библиография печатных работ и авторских свидетельств сотрудников Харьковского Государственного фармацевтического института». Охоплення матеріалу з 1921 по 1971 роки, покажчик складався з двох розділів: друковані праці співробітників інституту та авторські свідоцтва. У покажчик включено 972 джерела. Матеріал розташований в алфавітному порядку прізвищ авторів. Для полегшення користування довідково-бібліографічним матеріалом наведено алфавітні

покажчики статей та авторських свідоцтв, дано список скорочень назв журналів, прийнятих в бібліографічних описах РЖ Хімія. Даний покажчик не претендував на абсолютну повноту і точність деяких джерел, через те, що не збереглися всі архіви.

У 1981р. ХДФІ відзначав своє 60-річчя. Цій даті був присвячений «Библиографический указатель печатных работ и авторских свидетельств сотрудников Харьковского фармацевтического института», в якому було охоплено матеріал з 1971 по 1980 рр. Покажчик складається з 2-х розділів: друковані праці співробітників ХДФІ та авторські свідоцтва. Матеріал розташований в алфавітному порядку прізвищ авторів.

«Библиографический указатель печатных работ и авторских свидетельств сотрудников Харьковского фармацевтического института» був присвячений 65-річчю з дня заснування ХДФІ. У покажчик включено 832 джерела за період з 1981-1985 рр. Матеріал розташований в алфавітному порядку, перелік авторських свідоцтв в порядку зростання номерів.

До 70-річчя з дня заснування ХДФІ в 1991р. було присвячено випуск чергового бібліографічного покажчика «Библиографический указатель печатных работ и авторских свидетельств сотрудников Харьковского фармацевтического института». Складається він з 2-х частин. У першу частину входять статті та тези доповідей, вміщених у різних виданнях, в другу частину входять: підручники, монографії, депоновані рукописи, автореферати та дисертації, авторські свідоцтва, методична література, інформаційні листи. До покажчика включено 1714 джерел за період з 1986-1990 рр. Найбільше публікацій у співробітників кафедр аптечної технології ліків, фармакології, організації та економіки фармації ФУПа, органічної хімії, заводської технології ліків, технології ліків ФУПа, фармацевтичної хімії, аналітичної хімії і т.д. Найчастіше статті друкуються в журналах «Фармація», «Хіміко-фармацевтичний журнал», «Фармацевтичний журнал». Матеріал розташований в алфавітному порядку, перелік авторських свідоцтв в порядку зростання номерів. Для полегшення пошуку матеріалу наводиться алфавітний покажчик авторів, подано список скорочень назв журналів.

У 1991 році утворилася нова держава - незалежна Україна з новими економічними і політичними законами. 8 жовтня 1992 року Харківський фармацевтичний інститут був перейменований в Українську фармацевтичну академію. В 1999 р. було створено бібліографічний покажчик «Видання Української фармацевтичної академії. 1991-1999». Він включає 313 друкованих праць, виданих співробітниками УкрФА в період з 1991 року по 1999 рік. Даний бібліографічний покажчик складається з розділів: монографії, підручники та навчальні посібники, методичні посібники та навчальні програми, довідкові видання, матеріали науково-практичних конференцій, періодичні та продовжувані видання, перелік виставок, видання, відзначені нагородами. Також наведені «Правила оформлення дисертацій і авторефератів», згідно з вимогами ВАК України.

Сюди не ввійшли публікації з періодичних видань та доповіді на наукових конференціях. Цей показник відрізняється від попередніх тим, що на кожний бібліографічний опис складена анотація.

І нарешті, у 2005 році було видано бібліографічний показник «Наукова спадщина вчених Національного фармацевтичного університету». Його випуск було присвячено 200-річчю фармацевтичної освіти України та VI Національному з'їзду фармацевтів України. Унікальність цього показника в тому, що в ньому зібрані праці вчених нашого університету за два століття з 1805 по 2005 року. Показник складається з трьох частин, кожна частина охоплює певний період. У показнику представлено 16 047 наукових статей та тези доповідей, 37 монографій, 98 підручників, 363 навчальних і практичних посібників, 547 довідників та лекцій, 894 методичні видання, 694 авторефератів дисертацій та дисертацій, 248 патентів.

Біобібліографічні видання серії «Вчені-фармації», започатковані в нашому університеті, створювались з метою популяризації наукових шкіл і праць провідних вчених фармацевтичного університету, які зробили вагомий внесок у розвиток фундаментальної та прикладної фармацевтичної науки, у підготовку фахівців фармацевтичного профілю та наукових кадрів.

Перший біобібліографічний показник із серії «Вчені фармації» вийшов в 1995 році і був присвячений 30-річчю науково-педагогічної та громадської діяльності ректора фармацевтичного університету Черних Валентина Петровича. У виданні представлені напрямки наукового пошуку, педагогічна та громадська діяльність відомого вченого в галузі органічної хімії, творця школи хіміків-синтетиків професора В. П. Черних. У другому, доповненому виданні представлені напрями наукового пошуку, педагогічна, громадська діяльність відомого вченого в галузі органічної хімії, хімії фізіологічно активних речовин чл.-кореспондента НАН України В. П. Черних, більш широко представлені дослідження його наукової школи. Цей біобібліографічний показник був присвячений 35 річчю науково-педагогічної та громадської діяльності і вийшов в 2000 році. У третьому виданні «В.П. Черных. Полвека в фармации», доповненому, представлені напрями педагогічної, громадської та науково-дослідної діяльності відомого вченого в галузі фармації та органічної хімії, ректора НФаУ, чл.-кореспондента НАН України, професора В.П. Черних, який присвятив роботі в галузі фармації 50 років. Цей біобібліографічний показник вийшов в 2009 році.

Серіальний характер видань вимагає однотипності в структурі кожного випуску та послідовності його основних елементів. Вступну статтю пише фахівець відповідної галузі науки, як варіант може бути біографія. Розділ основні дати життя і діяльності складається на основі біографічних даних, запропонованих самим ученим або на основі особової справи. У бібліографічний опис включаються: монографії, брошури, статті з наукових збірників, енциклопедій, виступи та доповіді на конференціях, заявки, патенти і авторські свідоцтва, видання редаговані вченим, рецензії,

переклади, передмови, післямови, інтерв'ю. Матеріал може розташовуватися за алфавітом або в хронологічному порядку. Бібліографічний опис та скорочення слів здійснюється відповідно до державних стандартів України.

Сьогодні в серії «Вчені-фармації» вийшло близько 30-ти біобібліографічних покажчиків. В них зібрано та засистематизовано факти життя та науковий доробок вчених-професорів НФаУ таких, як: В. М. Толочко, В. В. Болотов, І. М. Перцев, А. С. Немченко, З. М. Мнушко, В. С. Кисличенко та ін. Ці видання поповнюються щороку новими покажчиками.

Університетська бібліотека - багатофункціональний центр з потужним потенціалом, великим досвідом. В першу чергу метою бібліотеки завжди було і буде задоволення інформаційних потреб читачів. А для цього необхідно постійно професійно розвиватися, втілювати в життя нові ідеї щодо модернізації діяльності бібліотеки.